

SUOMEN
ARKEOLOGINEN SEURA

31.1.2014

PEFC-metsäsertifiointin standardityöryhmä
c/o Kalle Vanhatalo
Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio

KOMMENTTI TARKISTETTujen PEFC-KRITEERIEEN ENSIMMÄISEEN LUONNOS- VERSION

PEFC-sertifiointijärjestelmä kattaa lähes 95 % Suomen talouskäytössä olevista metsistä. Näillä alueilla sijaitsee tuhansittain esihistoriallisia muinaisjäännöksiä lähes 10 000 vuoden ajalta sekä erittäin suuri määrä muinaisjäännöksiä ja kulttuuriperintökohteita historialliselta ajalta. Muinaismuistokohteiden suojeleminen osana laadukasta metsänhoitoa on tavoite, joka useimmiten on saavutettavissa ilman metsänomistajalle koituvia erityisiä kustannuksia tai metsätöiden hidasteita. Edellytyksenä on, että muinaisjäännökset otetaan huomioon jo metsänhoitotoimenpiteiden suunnitteluvaiheessa ja maanomistajilla on ajantasainen tieto siitä, mitä suojeltavat kohteet ovat ja miksi niiden varjelu on osa sertifikaatin ansaitsevaa metsänhoitoa.

Suomen arkeologinen seura ry pitää oleellisena, että kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristö otettaisiin uudessa PEFC-kriteeristössä paremmin huomioon. Kulttuuriperintö on yksi metsiemme rikkauksista ja sen soisi saavan arvoisensa kohtelun myös uusissa sertifiointistandardeissa. Nyt esitetyssä uuden PEFC-kriteeristön luonnoksessa kulttuuriperintöä sekä kulttuuriympäristöä ei edelleenkään ole huomioitu. Yksittäisissä kriteereissä mainitaan muinaisjäännökset, mutta kulttuuriympäristön arvoa ei tunnusteta metsäympäristön kestävä hoidon kriteerinä. Termejä *kulttuuriympäristö*, *kulttuuriperintö* tai *metsäkulttuuri* ei käytetä - vain kriteerissä 29 mainitaan sana kulttuuri ja silloinkin ainoastaan saamelaiskulttuuriin liittyen.

Pohjoisen havumetsävyöhykkeen pitkässä asutushistoriassa metsäluonto aina on ollut merkittävä osa ihmisten elämää ja heidän hyvinvointiaan. Kulttuuriympäristö, muinaisjäännökset mukaan lukien, ovat edelleen osa metsäkokemustamme ja tärkeä elämän laatua ylläpitävä tekijä. Siksi näiden ympäristön elementtien jättäminen uusien PEFC-standardien

ulkopuolelle olisi lyhytnäköistä ja tekisi kriteeristöstä selkeästi puutteellisen. Mikäli valtakunnallisella tasolla laadittu standardi ei ota huomioon kulttuuriympäristön arvoja, on pelättävissä, etteivät yksittäiset toimijatkaan niitä vaali.

Suomen arkeologinen seura ry. haluaa erityisesti kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin.

Kriteeri 1:

Kriteeriin tulee sisällyttää maininta myös muinaismuistolaista (295/1963).

Kriteeri 5:

Kriteerin mukaan energiapuun korjuussa tulee huomioida myös muinaismuistolain suojaamat kiinteät muinaisjäännökset. Lain toteutumista ei kuitenkaan pidetä kriteerin toteutumisen mittarina, joten metsänomistaja voi ymmärtää muinaisjäännösten olevan toisarvoisia. Lisäksi muinaismuistolaki ja sen edellyttämä kiinteiden muinaisjäännösten turvaaminen pitäisi olla lähtökohta kaikessa metsänhoidossa, ei vain energiapuun keräämisessä.

Kriteeri 6:

Metsien hoito ja käyttö perustuu ajantasaisen metsävaratiedon hyödyntämiseen. Kriteerin mukaan metsänomistajalla tulee olla ajantasainen tieto myös kiinteistä muinaisjäännöksistä päätöksentekonsa tukena. Suojelun näkökulmasta tässä pitäisi ehdottomasti puhua muinaisjäännöksistä olevan tiedon ajantasaisuudesta hoitotoimien kohteena olevalla alueella. Muinaisjäännösrekisterin tiedot auttavat huomioimaan, että alueella sijaitsee suojeltavia kohteita, mutta täsmällinen tieto yksittäisten alueiden muinaisjäännöksistä ja niiden tarkasta sijainnista saadaan vasta ammattiarkeologin suorittamassa muinaisjäännösinventoinnissa. Ajantasaisen tiedon hyödyntäminen tarkoittaa käytännössä ainakin sitä, että muinaisjäännösrekisterin tiedot päivitetään eri metsäalan toimijoiden tietojärjestelmiin vähintään kerran vuodessa.

Kriteerin toteutumisen indikaattorina mainitaan seuraavaa: *XXX hehtaaria pienempien metsätilojen osalta kriteerin vaatimukset täyttyvät, kun metsänomistajalla on käytössään enintään viisi vuotta vanhat metsikkökohtaiset metsävaratiedot.* On kuitenkin todettava ettei radikaaleja toimenpiteitä kuten pääte- tai harvennushakkuuta voida tehdä ilman että varmennetaan, ettei toimenpide tuhoa tai vahingoita alueella mahdollisesti olevia muinaisjäännöksiä. Tässä asiassa ajantasaisen tiedon ei voida olettaa riippuvan tilakoosta.

Edelleen kriteerin määritelmässä 15 mainitaan seuraavaa: *tiedot kattavat ... muinaisjäännösrekisteriin merkityt kiinteät muinaisjäännökset, joista on olemassa luotettava sijainti-*

tieto. Kiinteitä muinaisjäännöksiä koskevia päätöksiä voi tehdä vain asianosainen viranomainen joko Museovirastossa tai sen kanssa yhteistyösopimuksen tehneessä maakuntamuseossa. Tältä osin kaikkia tietoja, jotka ovat muinaisjäännösrekisterissä, on pidettävä ensisijaisesti ajantasaisina. Mikäli metsäalan toimijalla tai metsänomistajalla on epäselvyyttä tai kysyttävää kiinteästä muinaisjäännöksestä, joka sijaitsee puuntuotantoalueella, on hänen ehdottomasti käännyttävä suojeluviranomaisen puoleen. Mahdollisissa epäselvissä tapauksissa suojeluviranomainen voi tehdä tai teettää paikalle maastokäynnin, jonka perusteella kiinteän muinaisjäännöksen olemassaolo, sijainti ja laajuus määritellään tarkemmin.

Kriteerin määritelmässä 16 voimassaolevista metsäsuunnitelmista sanotaan seuraavaa: *Suunnitelmat, joita ei pidetä ajan tasalla, voimassaoloaika on Ylä-Lapissa 20 vuotta, muualla Pohjois-Suomessa 15 vuotta ja muualla maassa 10 vuotta.* Kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön huomioimisen ja arvostamisen ollessa kyseessä on ajantasaisuus ehdottoman tärkeää. Muinaisjäännösinventointien ja muun arkeologisen tutkimuksen kautta tiettyä aluetta ja sen kulttuuriperintöä koskeva tieto voi muuttua radikaalisti lyhyessäkin ajassa; siksi 10 - 20 vuotta vanhaa metsäsuunnitelmaa ei voida toteuttaa ilman, että sen tiedot kulttuuriperinnön ja -ympäristön osalta saatetaan ajan tasalle.

Kriteeri 15:

Metsänkättilmoituksia pitäisi enenevässä määrin toimittaa kulttuuriympäristön suojelusta vastaaville viranomaisille. Normaalisissa tilanteissa suunnittelija on selvittänyt alueen kiinteät muinaisjäännökset ennen metsänkättilmoituksen lähettämistä. Metsänkättilmoitukset pitäisi toimittaa suojeluviranomaisille hyvissä ajoin, jolloin he voisivat reagoida niihin tilanteisiin, joissa riittäviä selvityksiä ei ole tehty. Tällöin voitaisiin määritellä tarkemmin mm. kiinteitä muinaisjäännöksiä koskevan tiedon ajantasaisuus.

Kriteerit 21 ja 24:

Kulttuuriperinnön ja -ympäristön huomioimisen on oltava osa kestävästä metsätaloudesta. Tähän päästään vain jakamalla tietoa ja kertomalla kulttuuriperinnöstämme ja ympäristöistä, joissa ne sijaitsevat. Siksi kulttuuriperintökoulutuksen tulisi olla osa niin metsäalan työntekijöiden kuin metsänomistajien koulutusta. Kriteerin 24 indikaattoreina on ansiokas luettelo erilaisista koulutuksista, joita metsänomistajille tarjotaan. Mukana ovat niin jokamiehen oikeudet, riistanhoito, metsäekologia kuin metsien luonnonhoitokin. Tarjottavaan koulutukseen tulee lisätä kulttuuriperintöä, kiinteitä muinaisjäännöksiä kuin kulttuurimaismaakin käsittelevä koulutus. Tämän koulutuksen kautta sekä metsänomistajat että metsätyöntekijät saavat oikeaa tietoa kulttuuriperinnöstä ja sen huomioimisesta metsätaloudessa. Vain näin ennakkoluulot ja väärän tiedon aiheuttama pelko saadaan poistettua eikä kult-

tuuriperintöä enää koeta uhkana vaan se nähdään rikastuttavan osana suomalaista metsäluontoa ja -taloutta. On metsänomistajia ja metsäammattilaisia aliarvioivaa lähteä oletuksesta, että tällainen tieto ei kiinnosta heitä tai ole heille tarpeellista.

Metsänomistajalle ja metsäalan eri toimijoille on myös taloudellisempaa huomioida muinaismuistolain määräykset jo suunnitteluvaiheessa, jolloin toimijat välttyvät sanktioilta jälkikäteen. Muinaismuistolain suojaamien kohteiden huomioiminen ei myöskään tuota metsänomistajalle suuria taloudellisia vaikutuksia, sillä suojeltavien kohteiden pinta-ala on yleensä suhteellisen pieni.

Kriteeri 27:

Kulttuuriperintö ja -maiseman vaalimisesta syntyvä arvo on helposti liitettävissä metsien monikäyttöisyyteen. Ulkoilureitit voidaan suunnitella niin, että retkeilijöillä on luonnonympäristön lisäksi mahdollista tutustua paikalliseen kulttuuriympäristöön. Luonnonympäristö ja kulttuuriympäristö ovat limittyviä kokonaisuuksia, jotka yhdessä tarjoavat ihmisille mahdollisuuden hienoihin elämyksiin ja uuteen tietoon.

Helsingissä 31.1.2014

Suomen arkeologinen seura ry:n hallituksen puolesta,

FT Teemu Mökkönen, puheenjohtaja

(teemu.mokkonen@helsinki.fi)

FM Piritta Häkälä, hallituksen jäsen

(pi.hakala@gmail.com)